

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U100582

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 12-09-2023

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Московець Людмила Павлівна

2. Ludmilla P. Moskovets

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 23-08-2023

Спеціальність за освітою: Психологія

Місце роботи здобувача: Обласний коледж "Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С.Макаренка" Полтавської обласної ради

Код за ЄДРПОУ: 02125496

Місцезнаходження: вул. Валентини Федько, буд. 33, Кременчук, Кременчуцький р-н., 39623, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Галузевий

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 26.451.010

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21593122

Місцезнаходження: вул. Максима Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21593122

Місцезнаходження: вул. Максима Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.21.51.03

Тема дисертації:

1. Психологічні особливості самореалізації педагогічних працівників літнього віку в умовах зміни діяльності
2. Psychological peculiarities of elderly educators' self-realization under the conditions of activity type change

Реферат:

1. Дисертацію присвячено теоретичному обґрунтуванню та емпіричному дослідженню проблеми самореалізації педагогічних працівників літнього віку в умовах зміни діяльності. Здійснено аналіз наукових підходів до дослідження проблеми самореалізації особистості в сучасній психолого-педагогічній науці. З'ясовано, що проблема самореалізації висвітлена в різноманітних наукових підходах (акмеологічному, аксіологічному, діяльнісному, особистісному, синергетичному, системному, соціально-психологічному, суб'єктивному тощо). Виявлено, що науковці розглядають самореалізацію як потребу, процес, стан, результат, форму. Розкрито сутність самореалізації особистості як психологічного феномену. Визначено

специфіку самореалізації особистості у літньому віці, яка обумовлена особливостями їх життєдіяльності, взаємодії з оточуючими, мотиваційно-потребової сфери, ціннісними орієнтаціями, стилем життя, соціальною позицією та статусом, професійними та особистісними якостями, задоволеністю чи незадоволеністю життям, специфікою діяльності. Акцентовано увагу на важливості усвідомлення та прийняття даного вікового етапу, «екологічного» виходу із професії. Установлено, що успішне, продуктивне старіння зумовлюється не лише адаптацією до нового статусу, а й самореалізацією, що виступає потребою у віці пізньої дорослості та сприяє виникненню корисності, значимості, приналежності до соціальної спільноти. Схарактеризовано психологічні особливості самореалізації педагогічних працівників у літньому віці в умовах зміни виду діяльності. Окреслено види діяльності, до яких може долучитися літній педагог та задовольнити потребу в самореалізації: навчання, наставництво, творча, рекреаційно-оздоровча, волонтерська діяльність, які супроводжуються міжособистісним спілкуванням. Визначено самореалізацію педагогічних працівників літнього віку як усвідомлений, цілеспрямований процес, спрямований на втілення особистісного потенціалу (здібностей, інтересів, досвіду здійснення педагогічної діяльності та побудови соціальної взаємодії тощо) як у процесі здійснення професійної діяльності, так і в умовах зміни виду діяльності, результатом якого є досягнення акме, що виявляється в особистісному зростанні, психологічному благополуччі, задоволеності життям і забезпечує інтеграцію особистості на даному віковому етапі. За результатами теоретичного аналізу підсумовано, що літній вік у житті педагогічних працівників є своєрідним віковим етапом, що передбачає збереження ідентичності, проходження адаптації, здійснення «его-інтеграції» та ролівої переорієнтації, переосмислення цінностей, оновлення смислу життя, раціонального використання особистісного потенціалу та його втілення в інших видах діяльності, досягнення акме, налагодження продуктивного міжособистісного спілкування. Описано та обґрунтовано теоретичну модель самореалізації педагогів у літньому віці, у якій виокремлено складові, функції, механізми, чинники, рівні та результат самореалізації літніх педагогів. При побудові моделі було враховано діяльнісний, акме-аксіологічний та особистісно-комунікативний підходи, згідно з якими самореалізація є центральною характеристикою особистості, яку варто розглядати в контексті життєвого шляху педагогічного працівника літнього віку. Виокремлено ціннісно-смыслову, когнітивну, діяльнісну, афективну, регулятивну складові. Ціннісно-смыслова складова передбачає підтримку цінностей самоактуалізованої особистості, які виступають орієнтирами до здійснення самореалізації, а також включає наповненість життя позитивним смыслом. Когнітивна складова представлена пізнавальними потребами особистості та її здатністю до самопізнання, що визначається прагненням до пізнання як себе, свого віку, так і оточуючого світу. Діяльнісна складова передбачає незалежність особистості педагогічного працівника літнього віку та організацію діяльності, що забезпечить самореалізацію особистості. Афективна складова включає прояв емоційного ставлення та самоставлення особистості. Регулятивна складова базується на здатності особистості до самооцінки, самоконтролю та саморегуляції відповідно до наявних можливостей особистості. Сформульовано мету самореалізації педагогів у віці пізньої дорослості, що передбачає досягнення акме шляхом втілення особистісного потенціалу. Розкрито механізми самореалізації педагогічних працівників літнього віку (інтеріоризація, екстеріоризація, рефлексія). Окреслено непсихологічні та психологічні чинники, які уможливають втілення особистісного потенціалу. Визначено функції самореалізації педагогів літнього віку (мобілізаційна, смыслоутворююча, розвиваюча, рефлексивна, регулятивна, інтеграційна). Виділено рівні самореалізації, які вказують на ступінь втілення особистісного потенціалу педагогічним працівником на даному віковому етапі. Визначено, що результатом самореалізації педагогів літнього віку є досягнення акме.

2. The dissertation is devoted to the theoretical substantiation and empirical examination of the issue of elderly educators' self-realization under the conditions of activity change. Scientific approaches to the studies of the issue of personality self-realization in contemporary psychology and pedagogy have been analysed. It is found that the issue of self-realization is explored by different scientific approaches, namely acmeological, axiological, activity-based, personality-based, synergetic, system, social and psychological, subjective one, etc. The researchers consider self-realization as a need, process, state, result, and form. Personality self-realization is considered as a

psychological phenomenon. Certain features of elderly personality's self-realization caused by the peculiarities of their livelihood, interaction with the people around them, sphere of motivation and needs, value orientations, lifestyle, social position and status, professional and personal qualities, satisfaction or dissatisfaction with their lives, specifics of activity are singled out. Attention is focused on the importance of the awareness and acceptance of this age stage of "ecological" retirement. Successful and productive aging is provided not only by the person's adaptation to the new status but self-realization as well. It becomes a specific need at the age of late adulthood and promotes the feeling of usefulness and significance as well as the sense of belonging to a particular social community. Psychological peculiarities of elderly educators' self-realization observed in the situation of activity type change have been outlined. Types of activity that can involve an elderly educator and meet their need for self-realization include teaching, mentoring, creative and recreational activity, volunteering which are usually accompanied with interpersonal communication. The conducted research does not solve all the aspects of the given problem and can serve the basis for further scientific research. Of considerable theoretical and practical interest is the issue of comparing self-realization specifics of educators and educators-scientists of elderly age. Taking into account the growth of the volunteer movement in Ukraine, the problem of involving elderly educators in volunteer activities and its influence on the process of self-realization is relevant.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії

Підсумки дослідження: Новий напрямок у науці і техніці

Публікації:

- 1. Московець, Л. П. (2019d). Свобода та відповідальність у процесі самореалізації педагогічних працівників. Психологічний часопис: збірник наукових праць, 12, 152-168. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.12.10/>
- 2. Московець, Л. П. (2021e). Смысл життя педагогічних працівників літнього віку. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія, т. 32 (71), 4, 88-95. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.4/15>
- 3. Московець, Л. П. (2022d). Психологічне благополуччя педагогічних працівників літнього віку. Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія», 6 (11), 461-472. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-6\(11\)-461-472](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-6(11)-461-472)
- 4. Московець, Л. П. (2023a). Використання тренінгу в роботі з педагогічними працівниками літнього віку. Наукові перспективи. Серія «Психологія», 2 (32), 432-443. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-2\(32\)-432-443](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-2(32)-432-443)
- 5. Московець, Л. П. (2019a). Міжособистісне спілкування як чинник самореалізації особистості. Нова українська школа: реалії, досвід, перспективи розвитку: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, Умань, 7-8 листопада (с. 78-82). Умань: ВПЦ «Візаві».
- 6. Московець, Л. П. (2019b). Психологічні особливості кризи у житті педагогічних працівників літнього віку. Science and practice: implementation to modern society: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference MANCHESTER, GREAT BRITAIN, 6-8.12.2019 (p. 160-167). Peal Press Ltd. Manchester, Great Britain.

- 7. Московець, Л. П. (2019е). Функції самореалізації педагогічних працівників літнього віку. Формування ключових і предметних компетентностей засобами освітніх технологій: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 90-річчю Криворізького державного педагогічного університету та 60-річчю психолого-педагогічного факультету (спеціальності Початкова освіта), м. Кривий Ріг, 21 листопада (с. 391-395). Кривий Ріг: КДПУ.
- 8. Московець, Л. П. (2020а). Акме у життєдіяльності педагогічних працівників літнього віку. Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні та зарубіжжі: матеріали тез доповідей Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2019 рік, Київ, 25-26 березня (с. 34-35). Київ: «ДКС-Центр». URL: <http://surl.li/ewcmh>
- 9. Московець, Л. П. (2020b). Впровадження дистанційного навчання педагогічними працівниками літнього віку. Віртуальний простір: психологічні проблеми: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. URL: <http://surl.li/grzea>
- 10. Московець, Л. П. (2020с). Ціннісні орієнтації педагогічних працівників літнього віку. Психолого-педагогічні координати розвитку особистості: збірник наукових матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 2-3 червня (с. 182-186). Полтава: Нац. ун-т імені Юрія Кондратюка.
- 11. Московець, Л. П. (2021а). Інтеріоризація та екстеріоризація як механізми самореалізації особистості педагогічного працівника літнього віку. Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 24-25 грудня (с. 12-16). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота».
- 12. Московець, Л. П. (2021b). Рефлексія як механізм самореалізації особистості. О. В. Радзімовська (Ред.), Профорієнтація: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник матеріалів XI Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича (с. 66-70). Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. URL: <https://cutt.ly/FMsFLOj>
- 13. Московець, Л. П. (2021с). Самореалізація літньої особистості у період карантину. Психологічна підтримка літніх осіб в період карантину: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, Київ, 29 листопада (с. 167-174). Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. URL: <https://cutt.ly/JMsG8er>
- 14. Московець, Л. П. (2021d). Самореалізація та саморозвиток педагогічних працівників літнього віку. Сучасна освіта: методологія, теорія, практика: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю), 18 березня (с. 303-307). Дніпро. URL: <http://surl.li/ewcprp>
- 15. Московець, Л. П. (2022а). Наставництво як сфера самореалізації педагогічних працівників літнього віку. Н. В. Павлик (Ред.), Профорієнтація: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник матеріалів XII Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича (с. 54-57). Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. URL: <https://cutt.ly/k9OdIPC>
- 16. Московець, Л. П. (2022b). Особистісний потенціал педагогічних працівників літнього віку. Сучасні проблеми підготовки вчителя: теорія і практика: матеріали тез доповідей Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2021 рік, 18-21 квітня (с. 82-85). Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. URL: <http://surl.li/ewcgnw>
- 17. Московець, Л. П. (2023b). Психологічне консультування педагогічних працівників літнього віку. The 7th International scientific and practical conference «Application of knowledge for the development of science» (February 21-24, 2023) (p. 334-336). Stockholm, Sweden. International Science Group. URL: <http://surl.li/fvqie>
- 18. Московець, Л. П. (2019с). Самоактуалізація та самореалізація особистості: філософсько-психологічне розуміння. Імідж сучасного педагога, 5, 51-56. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5\(188\)-51-56](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5(188)-51-56)

- 19. Коваленко, О., Лук'янова, Л., Помиткін, Е., & Московець, Л. (2021). Психологія людей літнього віку: навчальний посібник. Київ: Вид-во ТОВ «Геопринт».
- 20. Московець, Л. П. (2022с). Особливості самоповаги та самоприйняття як показників афективного компоненту самореалізації педагогічних працівників літнього віку. Мультидисциплінарний міжнародний журнал Věda a perspektivy, série Psychologie, 4 (11), 188-205. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-4\(11\)-188-205](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-4(11)-188-205)

Наукова (науково-технічна) продукція: матеріали

Соціально-економічна спрямованість: створення принципово нової продукції (матеріалів, технологій тощо) для забезпечення експортного потенціалу та заміщенню імпорту

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коваленко Олена Григорівна
2. Olena H. Kovalenko

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Магдисюк Людмила Іванівна
2. Ludmila I. Magdysiuk

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лящ Оксана Павлівна

2. Oksana P. Lyashch

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Вінницький соціально-економічний інститут

Код за ЄДРПОУ: 25508975

Місцезнаходження: вул. Хмельницьке шосе, 23а, Вінниця, Вінницький р-н., 21036, Україна

Форма власності: Приватна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лич Оксана Миколаївна

2. Oksana M. Luch

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний авіаційний університет

Код за ЄДРПОУ: 01132330

Місцезнаходження: проспект Любомира Гузара, буд. 1, Київ, 03058, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Павлик Наталія Василівна

2. Natalia V. Pavlyk

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21593122

Місцезнаходження: вул. Максима Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради: Ігнатович Олена Михайлівна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні: Ігнатович Олена Михайлівна

Відповідальний за підготовку облікових документів: Тринус Олена Володимирівна , 4683392

Реєстратор: УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна